

Preek Johannes 15:18-25
- Schildwolde, 3 april 2022
- Kees van Dusseldorp
- 5^e zondag veertigdagentijd

Thema: Liefde tegenover haat

votum en groet

Psalm 43:1,3 (Judaïca)

wetslezing

Lied 108:1,4,6 (LB74) Wees niet verbaasd als u de wereld haat (melodie: Psalm 116)

gebed

lezen: Johannes 15:18-16:11

lezen: Spreuken 1:20-33

Psalm 119:53,61,63

kindermoment

projectlied

preek

Lied 939 Op U alleen

gebed

collecte

Lied 838:1,4 O grote God, die liefde zijt

zegen

Gemeente van Christus,

**

Je zult het maar meemaken. Dat op een dag je buurvrouw binnenkomt en zegt: 'Jullie moeten je voorbereiden op een oorlog'.

'Huh? Oorlog? Hoezo?'

'Ja, het lijkt onvermijdelijk. De berichten zijn steeds verontrustender. De taal steeds harder. De gezichten steeds grimmiger. Er zijn duizenden soldaten onderweg. Mijn baas heeft ons gevraagd om familie en burens persoonlijk te waarschuwen. Want mensen geloven de berichten op TV niet meer zo.'

Je buurvrouw werkt bij het ministerie en kan het weten. Op zich had je ook wel het gevoel dat de spanning opliep. Persoonlijk had je er geen last van. Je woont in een rustige buurt, de kinderen spelen gewoon buiten. Maar ja, als je buurvrouw het zegt.

'Wat moeten we doen dan?'

'Zorg dat je een goede schuilplaats in je huis maakt. En sla wat voorraad in. Vul flessen met water. En als je connecties hebt in het buitenland, probeer vast een lijntje te leggen voor het geval je moet vluchten.'

'Maar waarom gebeurt dit? Wat hebben we fout gedaan?'

'Dat weet ik niet. Niemand kan het zeggen. Maar het gaat wel gebeuren.'

En inderdaad. Een paar dagen later vliegen de raketten over. Vallen de bommen soms akelig dichtbij. Raken mensen gewond. Wordt je man, je zoon, je vader opgeroepen om het land te verdedigen. Slaap je 's nachts in de kelder. En probeer je een vluchtplan te bedenken.

Je bent je buurvrouw dankbaar. Dankzij haar waarschuwing was je voorbereid. En kon je erover nadenken wat je het beste kon doen. En hoe jij op jouw plek mee kunt werken.

Om het land te verdedigen. Om anderen te helpen.

'Maar waarom?' Mensen zoeken naar de reden. Er zijn veel analyses en interpretaties.

Om het te begrijpen. Om het te beoordelen. Om het gesprek aan te gaan. 'Waar komt die haat vandaan? Hebben we iets fout gedaan? Hoe kan er weer ruimte komen voor liefde?'

**

'Jullie worden gehaat. Wees er niet verbaasd over. Jullie zullen worden aangevallen. Vervolgd. Want ze haten mij. En dus ook jullie. Ze zullen jullie buitensluiten. Ze zullen jullie doden en zullen daar zelfs trots op zijn. Wees voorbereid op strijd. Ik zeg dit niet om jullie bang te maken. Maar om jullie sterk te maken. Verlies je geloof niet. Het zal moeilijk worden. Maar aan het eind wacht de overwinning.'

Dat is de waarschuwing van Jezus aan zijn leerlingen. Op de avond van zijn arrestatie, de dag voor zijn executie. Er zijn al veel pogingen gedaan om hem de mond te snoeren, om hem te isoleren van de mensen, om hem op te pakken en uit de weg te ruimen. Tot nu toe liet Hij het niet gebeuren. En hield Hij zijn leerlingen uit de wind. Maar vanavond zal de volgende fase ingaan. Hij zal van hen gescheiden worden. Hij zal vermoord worden.

Dan staan zijn leerlingen er alleen voor. En richt de haat van de mensen zich op hen.

Jezus waarschuwt de elf leerlingen voor wat er op hen af komt. Een van hen, Johannes, herhaalt deze waarschuwing later in zijn brief voor alle gelovigen. En daarmee is het ook een boodschap voor ons vandaag: 'Wees niet verbaasd, broeders en zusters, als de wereld jullie haat. Dat is een gegeven. Schrik er niet van. Ga het niet uit de weg. Maar wees erop voorbereid.'

'Maar waar dan? Ik merk dat helemaal niet zo. Er is toch ook geen reden voor? Ik doe toch niets fout?'

**

Het is een ongemakkelijk woord van Jezus. Over dat de wereld hem haat. En dat de wereld iedereen zal haten die bij Hem hoort. Een boodschap die we liever niet horen. Omdat we liever iets horen over liefde dan over haat. 'Haten', dat klinkt zo hard en onredelijk. Je herkent het in je leefwereld niet. De meeste mensen deugen toch? Als je maar goed uitlegt wat je doet en wat je bedoelt, dan zullen de meeste mensen je best wel ruimte willen geven, zelfs als ze vinden dat je in hun ogen vreemde ideeën hebt. We zijn toch tolerant voor elkaar?

Een ongemakkelijk woord van Jezus. 'De wereld haat mij. En daarom haat de wereld jullie ook'. Hebben we in onze tijd niet meer behoefte aan een woord dat verbindt, dan aan een woord dat de tegenstellingen vergroot? Er is al zoveel verdeeldheid, door de coronatijd zijn de verbindingen tussen mensen losser geworden. Er zijn al zoveel ruzies en conflicten. Moeten we dan vanuit de kerk juist niet inzetten op liefde en verbondenheid met elkaar en met iedereen?

Je hebt helemaal gelijk. Ik kan daar helemaal in meegaan. Het past bij mij persoonlijk, om de verbinding te zoeken met ieder die ik tegenkom. Het past bij de kerk om open armen te hebben voor ieder mens, in het bijzonder voor ieder mens in nood.

En toch blijft het woord van Jezus staan: 'De wereld haat mij. En daarom ook jullie.' Let op! Het is niet dat Jezus zegt: 'Ik haat de wereld. En jullie moeten de wereld haten'. Integendeel: als Jezus het heeft over zichzelf, over de Vader en over al zijn volgelingen, dan ik het een en al liefde waartoe Hij oproept. God die de wereld zo lief heeft. Hijzelf die uit liefde zijn leven geeft. Wij, die elkaar moeten liefhebben.

Dat goddelijk beleid van liefde krijgt nog meer profiel als je de haat ziet in de wereld. Dat er veel haat in de wereld is, zal niemand ontkennen. Vroeger niet en vandaag niet. Jezus zegt: 'Die haat is tegen mij gericht. En tegen mijn Vader in de hemel. En daarom ook tegen jullie, die bij mij horen'. Is dat zijn interpretatie? Het perspectief van een man die tegengewerkt wordt? Die zijn missie ziet mislukken? Die alles op zichzelf betreft?

Nee, zeker niet! Het zijn geen woorden van een verbitterde man. Het is de onthulling van de enige die de waarheid ziet. De enige die zuivere liefde was en werkelijk goed nieuws bracht. En die door de mensen vermoord werd.

De moord op Jezus. Wat zit daarachter? Wat zegt ons dat over de wereld? Wat laat dat zien over onszelf? Je kunt het natuurlijk voor kennisgeving aannemen. Jezus is gekruisigd, gestorven en begraven. Je kunt zeggen: Hij bracht het offer van zijn leven om ons te redden. En het is waar. En tegelijk is het ook waar dat de wereld haar Heer vermoorde. Dat de haat tegen Jezus, tegen Gods Zoon, zo groot werd, dat Hij – zo onschuldig als niemand anders – door de mensen uit de weg werd geruimd. Door middel van een hemel-tergende marteldood.

Als juist de Joden, Gods geliefde en uitverkoren volk, Jezus verwierpen en zijn liefde weigerden, dan toont ons dat hoe diep de menselijke weerstand tegen God zit. Juist in deze zondagen van de veertigdagentijd is het goed om bij die waarheid stil te staan. Het lijden en sterven van Jezus onderstreept zijn woorden over de haat van de wereld tegen hem.

Het zet een streep onder zijn waarschuwing: 'Jullie moeten ook rekening houden met deze haat. En met de gevolgen ervan.'

**

Is het een ongemakkelijke waarheid? Jazeker. Is het een ongewenste waarheid? Ja, dit is niet meteen wat je wilt horen. En juist daarom is het te belangrijk om het te verzwijgen. We zijn in de kerk immers niet om over onze bol geaaid te worden. Maar om te horen wat er werkelijk aan de hand is. Wat er onder de oppervlakte ligt. In wat voor wereld we leven. Hoe we het ware geluk kunnen vinden. En hoe we in lijn met Gods liefde kunnen leven.

Daarom zet ik nog een stapje verder. 'De wereld haat mij', zegt Jezus. Al eerder heeft Hij verteld waar dat op vast zit. 'De wereld haat mij, omdat ik de waarheid zeg. Ik vertel de mensen dat het slecht is wat ze doen (7:7). Ik vertel ze dat ze opnieuw geboren moeten worden (3:3). Ik open voor de mensen de weg van redding. Als ze in mij geloven, gaan ze niet verloren, maar krijgen ze eeuwig leven (3:16). Ik ben het licht dat in de wereld kwam. Maar de mensen konden het niet verdragen. Ze houden meer van de duisternis dan van het licht (3:19). Omdat ze diep in hun hart wel weten dat ze slecht zijn (3:20)'.

Nu kan ik het gaan hebben over 'de wereld' en 'de kerk'. Over wij en zij. Hoe slecht de wereld is en hoe goed wij zijn. Maar misschien is het beter om eerst bij mijzelf te rade te gaan. Herken ik niet, dat ook in mij weerstand zit tegen Jezus? Dat zijn woorden verzet oproepen?

Ik wil liever niet horen dat ik gered moet worden. Want daarmee erken ik dat ook ik van mezelf niet deug. Dat ik compleet afhankelijk ben van genade, wil ik liever niet weten. Want dat breekt mijn ego kapot. Dat relativeert mijn slimheid, mijn handigheid, mijn goede intenties, mijn intuïties.

Ik wil liever niet horen dat er maar één weg is om gelukkig te worden: door in Jezus te geloven. Ik denk liever: iedereen die zijn of haar best doet, die zal toch er toch ook wel komen? Zonder Jezus kunnen mensen toch ook gelukkig zijn? Ik hoef toch niet alles op die éne kaart te zetten? En me met huid en haar aan hem te verbinden?

Ik wil liever niet horen hoe vaak jaloezie mij drijft, hoeveel ecologische schade mijn levensstijl veroorzaakt, hoe vaak ik iemand ander kwets door mijn ondoordachte woorden en onvervulde beloftes, hoe gemakkelijk ik Gods regels naar mijn eigen hand zet. Over geld en goed, over relaties en seksualiteit, over waarheid spreken en anderen dienen.

Jezus maakt duidelijk hoeveel weerstand en slechtheid er in een mens zit. In onze catechismus wordt dat opgepakt door de belijdenis: 'Naar mijn aard ben ik erop uit om God en mijn naaste te haten (v/a 5). Niet dat 'haat' een bewuste drijfveer is. Niet dat mensen puur slecht zijn en alleen maar slechte dingen doen. Gelukkig niet. Maar ten diepste ligt in ieder mens weerstand tegen Gods genade, tegen de liefde van Jezus, tegen de waarheid van de Geest. Als dat aan het licht wordt gebracht, verzet een mens zich daartegen. Dat licht kunnen we niet verdragen. Tenzij de Geest het verzet in ons overwint. Ons bij Jezus brengt. Ons tot aanvaarding brengt van zijn offer aan het kruis. En ons zo in de ruimte van Gods genade en liefde brengt. Dat is het werk van de Geest. Daarom stuurt Jezus de Geest naar de aarde, zodra Hij zelf naar de hemel is gegaan.

'De wereld haat mij', zegt Jezus. Zijn lijk aan het kruis zal dat de dag erna bevestigen. Om de moord op Gods Zoon kun je niet heen. Het klaagt je aan. En het brengt je op de knieën.

'Heer, vergeef mij. Ontferm u over mij. Verlos mij. Vernieuw mijn hart. Leer mij van uw genade leven. Ik aanbid u die het hebt volbracht. Heer, leer mij leven in liefde.'

**

'Ze hebben geen excuus voor hun zonde' zegt Jezus. Zonde, enkelvoud. Die zonde is dat ze niet in Jezus hebben geloofd. Ondanks al zijn onderwijs. Ondanks al zijn wondertekennen. Ondanks al zijn wijsheid en liefde. Ondanks zijn zuiverheid. Geen excuus. Er is maar één bron voor hun slechtheid. Die ligt in henzelf.

Al vaker heeft Jezus verteld dat Hij haat tegen hemzelf ervaart. Wat Hij nu tegen de leerlingen voor het eerst zegt, is dat zij die haat ook zullen gaan merken. Jezus zegt: 'Ik heb dit tot nu toe nog niet aan jullie verteld, omdat Ik zelf bij jullie was. Ik beschermde jullie. De haat richtte zich op Mij. Maar als ik weg ben wordt dat anders. Hou er rekening mee dat de haat tegen Mij zich dan op jullie zal richten. Want Ik heb jullie uit de wereld weggeroepen.'

'Ik heb jullie uit de wereld weggeroepen.' Dat is een bijzondere formulering van Gods redding en genade. Wie in Jezus gelooft, is uit de wereld van slechtheid, haat en duisternis bevrijdt. Wie Jezus liefheeft, en van zijn Vader houdt, die heeft een andere oriëntatie. Een heerlijke, ruime en hoopvolle oriëntatie. Je leeft in het licht. Je bent het eeuwige leven begonnen. Je hebt de toekomst voor ogen. Heerlijk! Maar het heeft ook een keerzijde: je bent anders dan de mensen die niet in Jezus geloven. Net als Hij ken je de waarheid en weet je de weg. De enige waarheid en de enige weg.

Dat brengt risico's met zich mee. Jezus kondigt het aan. Zodat het je niet overvalt. En je misschien aan het twijfelen raakt als het kwaad je leven treft. Als je slachtoffer wordt van uitsluiting en spot. Niet alleen als je vanwege je geloof wordt vervolgd, in de gevangenis wordt gegooid of wordt geëxecuteerd. In sommige landen in deze wereld gebeurt dat. Gelukkig bij ons niet. En tegelijk blijkt het verzet tegen Christus ook hier. Niet dat mensen bewust zeggen: Ik haat God en ik haat Jezus. Maar wel dat de haat tegen de Heer in de cultuur zit. Zoals het in de wereld is ingebakken sinds de zondeval.

Jezus vertelt het. Zodat je er rekening mee houdt dat je keuzes niet altijd worden begrepen en je mening niet overal wordt gewaardeerd. Dat mensen je ontwijken of je afkappen. Dat mensen je het gevoel geven dat je in sprookjes gelooft. Of dat je hopelijk ouderwets bent in je opvattingen. Of dat je het niet kunt maken om andere levensovertuigingen af te wijzen. Het risico kan zijn, dat je zelf gaat twijfelen. Of dat je je schaamt. Of dat je je aanpast. Of jezelf verstopt.

Maar als je nu weet dat je dat kunt verwachten. Als je weet dat de wereld Jezus heeft gehaat en heeft vermoord. Als je er rekening mee houdt, dat de waarheid niet wordt gewaardeerd en dat liefde wantrouwen oproept. Dan spoort je dat aan om des te dichter bij Jezus te blijven. Om je aan je Heiland te verbinden. Om door Hem bij de Vader te komen. En te weten: dit is mijn thuis, dit is mijn land, dit is mijn God. Hier, in zijn licht, in zijn genade vind ik vrede, vind ik vrijheid, vind ik vreugde. Door zijn Geest laat ik mij leiden. Door zijn Geest laat ik mij vullen. En vind ik wijsheid om goede keuzes voor mezelf te maken. Vind ik liefde om van mijn naaste te houden. Om hem of haar bij te staan, te bevestigen, te begeleiden. Door zijn Geest leer ik begrijpen wat er gebeurt en wat er nodig is. Vind ik kracht om een ander te dienen.

'Jullie zijn mijn getuigen in deze wereld', zegt Jezus tegen zijn leerlingen. Via hen heeft het ook ons bereikt. En zijn wij getuigen geworden. Om licht te brengen in een donkere wereld. Om het goddelijk beleid van de liefde in deze wereld verder te brengen. Want tegenover haat reageert onze Heer niet met haat terug, maar geeft Hij liefde. Tegenover verzet plaatst Hij genade. Tegenover weerstand werkt Hij met zijn Geest. Tegenover polarisatie en verschillen zet Hij zijn kinderen.

Je bent getuige van Jezus in deze wereld. De wereld die Hem haatte en vermoordde. Zeker. Maar ook de wereld, die God zo lief heeft. De wereld waarvoor de Heer het offer van zijn leven gaf. De wereld waarin zijn Geest bezig is om harten te veranderen, om Jezus centraal te stellen.

Gelukkig ben je als je een buurvrouw hebt die je komt waarschuwen: er is oorlog, bereid je voor! Nog gelukkiger ben je als je een buurvrouw hebt die zegt: hier is een schuilplaats, het wordt zwaar, maar de overwinning staat vast. Kun jij zo'n buurvrouw zijn? Of buurman? Of vriend? Of collega? Dat je met daden of desnoods met woorden vertelt dat je weet wat er aan de hand is. Dat je in alles het vertrouwen niet verliest. Dat je in liefde omziet naar ieder die je ontmoet. Dat je het geheim van het leven en het samenleven kent. Het goddelijk beleid van de liefde, dat geeft licht in een wereld die haat. Dat wiist de weg: via kruis naar het eeuwige leven.

Amen